

KADIN CİNAYETLERİNDE SEMBOLİK İKTİDARIN KRİZİ

Haktan URAL¹

Nilay ÇABUK KAYA²

ÖZ

Bu çalışmada, son yıllarda kamusal tartışmalarda ve akademik alanda görünürlük kazanan kadın cinayetleri olgusunun hangi sembolik anlamlarla birlikte ortaya çıktığı, öldürücü şiddet pratiğinin hangi kadınlıkları sembolik olarak “değersiz”, dolayısıyla da öldürülmeye “değer”, olarak ürettiği mercek altına alınmaktadır. Hem uluslararası literatürde hem de Türkiye üzerine incelemelerde sıklıkla niceliksel bir yaklaşımla incelenen kadın cinayetleri olgusunun nitel bir yaklaşımla anlaşılması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, Diyarbakır’da öldürülen üç kadının sonuçlandırılmış dava dosyaları incelenmektedir. Çalışmanın kuramsal çerçevesini, Grzyb’in (2016) kadın cinayetleri olgusunu anlamak için Bourdieu’nün sembolik iktidar ve sembolik şiddet kavramlarına başvurarak oluşturduğu kavramsal araçlar oluşturmaktadır. Bu çerçeveden hareketle, öldürülen kadınların sembolik iktidar mekanizmaları içerisinde itaatkar, uysal ve saygın olmayan kadınlık temsilleriyle anlamlandırıldıkları ileri sürülmektedir. Bu sembolik şiddet biçimi sembolik iktidarın kriz dinamiklerini oluşturmaktadır. Sonuç olarak da öldürücü şiddet pratikleri sembolik iktidarı onaran ve canlandıran strateji olarak işlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadın Cinayetleri, Sembolik İktidar, Sembolik Şiddet, Eril Tahakküm

¹ Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

² Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

THE CRISIS OF SYMBOLIC POWER IN FEMICIDES

ABSTRACT

This study sheds light on the questions of how symbolic meanings come to emerge and signify certain representations of femininity as “worthless” (so as ”worth” killing) in the processes leading to femicide. Given that both international literature and the studies on Turkey largely deal with femicides through quantitative approaches, our study contributes to ever-expanding body of literature through a qualitative research. In doing so, we go beyond over-simplification of understanding the justifications of women’s murder, the processes of lethal violence, and social and cultural context of femicides by means of utilizing qualitative research. Grzyb’s (2016) influential work that relies upon Bourdieusian conceptual tools, namely symbolic power and symbolic violence, largely frame the study, which is based on the analysis of the judicial records of murdered women in Diyarbakır. From this vantage point, this study suggests that there exists a significatory process relying upon symbolic power mechanisms that give meanings to murdered women as lacking submissiveness, docility and respectability in diverse ways. This form of symbolic violence constitutes the crisis dynamics of symbolic power. In consequence, lethal violence ends up as a strategy to restore and reinvigorate symbolic power.

Keywords: Femicide, Symbolic Power, Symbolic Violence, Masculine Domination

1. GİRİŞ

Son on yıl içerisinde, kadın cinayetleri hem kamusal tartışmalarda hem de özel olarak akademik alan içerisinde daha geniş yer bulmaya başladı. Bu gelişmede, Adalet Bakanlığı'nın 2010 yılında yaptığı açıklamada yedi yıllık süre içerisinde kadın cinayetlerinin %1400 artış gösterdiğini belirtmesinin büyük bir etkisi oldu (bkz. Gazioğlu, 2013; Taşdemir Afşar, 2016). Bakanlığın açıklamasının kadın cinayetlerinin artışına ilişkin olgusal bir hakikati ne ölçüde yansıttığına ilişkin sorular bir yana, meselenin görünürlük kazanmasına önemli katkılar sağladığı söylenebilir. Weil'in (2016b, s. 1126) belirttiği gibi, görünürlük sosyal bilimcilerin toplumsal olguları görüp görmediklerini, ya da nasıl gördüklerini, radikal bir biçimde şekillendirir. Kadınlara yönelen şiddetin ne ölçüde öldürücü boyutlara ulaştığını gözler önüne seren bu temsil biçimi, kadın cinayetlerini akademik bir görüş alanı içerisine taşımakta oldukça etkili olmuş gibi görünüyor: Son yıllarda, adli tıp (Ozgun Unal, Koc, Unal, Akcan, & Javan, 2016; Toprak & Ersoy, 2017), hukuk (Doğan, 2014), ruh sağlığı (Tosun Altınöz, Altınöz, Utku, Eşsizioğlu, & Candansayar, 2018) ve sosyoloji (Çetin, 2015; Taşdemir Afşar, 2016) gibi alanlardan çalışmalar Türkiye'de kadın cinayetlerinin farklı yönlerini mercek altına almaya başladı.

Bu çalışmalar kadın cinayetlerini anlamaya ve önlemeye yönelik bir ilginin yükselişe geçtiğini göstermenin yanı sıra, yeni bir görme biçimini de haber veriyor. Türkiye'de kadına yönelik öldürücü şiddet pratiklerinin etnik/bölgesel ayrımlarla (Kürt ve Güneydoğu gibi) sınırlı bir kültürel ötekiye atfedilmemesi gerektiğini gözler önüne seriyor (bkz. Çetin, 2015; Doğan, 2014; Koğacıoğlu, 2007). Bu şiddet biçiminin toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri çerçevesinde incelenmesine davet eden bir görme biçimi söz konusu (Gazioğlu, 2013; Taşdemir Afşar, 2016). Toprak ve Ersoy'un (2017) gösterdiği gibi, Türkiye'de kadınlar sıklıkla yakın ilişki içerisinde oldukları kişilerce (eşleri, sevgilileri ya da yakın akrabaları tarafından) öldürülüyor. En önemli motivasyonlar ise kadınların ayrılık talebi, kıskançlık, aldatma ve namus olarak öne çıkıyor. Kadın cinayetleri eril bir sahipleniciliğin sonucu olarak gerçekleşen öldürücü bir şiddet biçimi olarak karşımıza çıkıyor. Kadınların bir ilişkiyi sonlandırması, evden ayrılması, başka bir partnerle yeni bir ilişkiye

başlaması, ailesinin istediği bir evliliği reddetmesi, tecavüze uğraması, “uygunsuz” davranışlar sergilemesi gibi çok farklı pratikler eril otoritenin zayıfladığı anlara işaret ediyor. Kadınlar, erkekler tarafından bu otorite boşluğunu yeniden tesis etmek ve erkeklik itibarını yeniden elde etmek için öldürülüyorlar (Messerschmidt, 2017).

Yanı sıra, hem uluslararası literatürde hem de Türkiye üzerine incelemelerde, kadın cinayetlerinin fiziksel şiddet geçmişinin sonucunda geliştiğine vurgu yapılıyor (Abrahams vd., 2009; Campbell, Glass, Sharps, Laughon & Bloom, 2007; Toprak & Ersoy, 2017). Bu çalışmalar, fiziksel şiddetin kadın cinayetlerinin öncülü ve habercisi olduğu, en önemli risk faktörünü oluşturduğunu ortaya koyuyor. Kadın cinayetlerine ilişkin bu kavrayış fiziksel şiddete analitik bir öncelik veriyor ve hangi sembolik anlamların devreye girdiği sorusunu önemli ölçüde cevapsız bırakıyor. Her ne kadar şiddet uygulama ve öldürme motivasyonlarına dikkat edilse dahi, aktörlerin motivasyonları ve anlamlandırma pratikleri çoğunlukla nicelikselleştirilmiş veri setleriyle temsil ediliyor. Dolayısıyla, bu çalışmalar kadın cinayetlerinin toplumsal ve kültürel boyutlarını öne çıkarsa da bireylerin anlam dünyasına ya yüzeysel olarak temas ediyor ya da göz önünde bulundurmuyor.

Buradan hareketle, bu çalışmada kadın cinayetlerini anlamak için şu sorulara yanıt verilmesi amaçlanıyor: Kadınların eşleri, sevgilileri ya da yakın akrabaları tarafından öldürülmesiyle sonuçlanan sembolik anlamlar nasıl ortaya çıkıyor? Hangi kadınlıklar sembolik olarak “değersiz”, dolayısıyla da öldürülmeye “değer” olarak anlamlandırılıyor? Bu doğrultuda, kadınların öldürülmesiyle sonuçlanan süreçlerde hangi sembolik iktidar mekanizmaları işliyor? Bu sorulara yanıt bulmayı hedefleyen çalışmada, kadın cinayetleri analitik olarak “şiddet” kavramından hareketle incelenmektedir. Ancak, literatürdeki tartışmalardan farklı olarak kadın cinayetlerinin sembolik şiddetin bir uzantısı olarak iş gördüğü ileri sürülmektedir.

Bourdieu’ye (1991) göre sembolik şiddet toplumsal uzayın belli bir biçimde anlamlandırıldığı, tasnif edildiği söylemsel düzlemin içerisinde oluşur; dolayısıyla sembolik iktidarın bir uzantısı olarak tatbik edilir.

Sembolik iktidar ise belli bir toplumsal düzenin o toplumun mensuplarının zihinlerine, duygulanımlarına, eyleme biçimlerine kabul ettirilme kapasitesidir. Bu iktidar formu üretici bir sembolik çerçeve gibi çalışır; bedenler, pratikler, nesnelere ve yerlere ilişkin bir bilme biçimi üretmek varoluşlarının koşulu haline gelir (Wacquant & Akçaoğlu, 2017, s. 39). Bu bilme biçimi ana hatlarıyla şu şekilde işler: Dilin diferansiyel mantığından yararlanarak sembolik ayrımlar ve farklılaşmalar tanımlar. Ayrıca, bir tahakküm biçimidir; sembolik ayrımlar iyi/kötü, doğru/yanlış, saygın olan/olmayan, kabul edilir olan/olmayan gibi kategorilerle çeşitli hiyerarşiler üretir (Swartz, 2011, s. 121–122). Grzyb'in (2016, s. 1041) belirttiği gibi, Bourdieu'nün sembolik iktidar ve sembolik şiddet kavramları kadın cinayetlerinde oluşan mekanizmalarla doğrudan ilişkilidir. Öldürme eylemi elbette bir sembolik şiddet değildir; ama eylemleri güdüleyen, meşrulaştıran, doğallaştıran, mümkün ve hatta kaçınılmaz kılan sembolik anlamlar kadın cinayetlerine çıkan güzergahı tayin eder. Bu anlam dünyası, en genel anlamıyla, kadınların cinsiyet performansları üzerinde tahakküm kuran sembolik şiddet pratikleridir. Öldürücü şiddet pratiklerine kurban giden kadınlar ahlaki standartlara ya da aile/erkek kontrolü ve denetimine uymadıkları nedeniyle “değersiz” (ya da öldürülmeye “değer”) olarak kodlanırlar. Bu yüzden, Grzyb (2016, s. 1042) fiziksel şiddetin ve onun öldürücü biçimlerinin aslında sembolik şiddetin uzantısı olarak kadınlar üzerinde tahakküm kurduğunu belirtir.

Kadın cinayetlerinde –daha genel olarak da öldürülen kadınların şiddet geçmişlerinde- sembolik iktidarın ve sembolik şiddetin nasıl ortaya çıktığını çözümlmek için mahkeme kayıtlarına başvurulmuştur. Mahkeme kayıtları kadın cinayetlerinin hangi bağlamlarda ortaya çıktığı, nasıl deneyimlendiği ve hangi motivasyonlarla gerçekleştirildiğini incelikli ve detaylı bir biçimde anlamak için güçlü bir bilgi kaynağı oluşturmuştur (bkz. Weil, 2017, s. 122). Bu kayıtlar olgusal düzlemde olup biteni öğrenmek için kullanılan bir mecra olmanın ötesinde, şiddetin sembolik kaynaklarını anlamak için yöntemsel bir araç olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmada, Diyarbakır'da öldürülen 3 kadının sonuçlandırılmış dava dosyaları incelenmiştir. Bu dosyalardaki faillerin ve yakın akrabalar ve arkadaşlardan oluşan tanıkların anlatılarından

yola çıkılarak, öldürülen kadınların cinsiyet pratiklerine ilişkin tasniflerin ve ayrımların nasıl üretildiği ve cinayetleri anlamlandırmak için nasıl kullanıldığı incelenmiştir.

2. KAVRAMSAL VE YÖNTEMSSEL TARTIŞMALAR

“Kadın cinayeti” (femicide) kavramı, 1976 yılında literatürde kendisine yer bulmasıyla birlikte, feminist araştırmacıların önemli ölçüde ilgi odağı oldu. Bu terim, bir insanın öldürülmesi anlamına gelen cinayet (homicide) kavramından farklı olarak, öldürülen kişinin cinsiyetine vurgu yapar. Böylelikle, kadınların öldürülmesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin nasıl bir rol oynadığına ilişkin bir farkındalığı tetikleyebilmiştir (bkz. Corradi, Marcuello-Servós, Boira, & Weil, 2016). Kadın cinayetleri, özellikle ilk dönem tartışmalarda, “kadınların kadın düşmanlığı sebebiyle erkekler tarafından öldürülmesi” (Radford, 1992, s. 3) olarak tanımlandı. Bu tanım ataerkil bir toplumda kadınların baskı altına alınmasının bir tezahürü olarak nefret, aşağılama, zevk ya da sahiplenicilik gibi güdülerle kadınların öldürülmesine işaret eder.

Kavram, özellikle 1990’lı ve 2000’li yıllarda daha sık tartışılmaya başlamasıyla birlikte, türlü biçimlerde yeniden formüle edildi (bkz. Corradi vd., 2016; Gazioğlu, 2013). Örneğin; Campbell ve Runyan (1998) failin motivasyonu ve konumuna bakmaksızın her türden kadın cinayetini bu terim içerisinde inceler. Ancak bu bakış açısı kadın cinayetlerini toplumsal cinsiyet temelli şiddetin bir tezahürü olarak kavramayı güçleştirir. Widyono’nun (2008, s. 7) belirttiği gibi, kadın cinayetlerini toplumsal cinsiyet temelli bir şiddetin sonucu ve öldürücü bir biçimi olarak kavramak oldukça önemlidir. Bu nedenle, kadın cinayetlerinin olgusal çeşitliliğini kapsayacak bir tanım toplumsal cinsiyet eşitsizliği perspektifini de içermelidir.

Hem uluslararası literatürde hem de Türkiye üzerine incelemelerde, kadın cinayetlerini kavramsallaştırmaya yönelik tartışmalar özellikle iki farklı türüne ağırlık verir: Eş-partner tarafından gerçekleştirilen cinayetler ve namus cinayetleri (Çetin, 2015; Messerschmidt, 2017). Ancak kadınların öldürülmesi farklı sosyo-kültürel ve sosyo-politik bağlamlarda çok farklı biçimler ve anlamlar kazanabilmektedir (Weil, 2016b). Bu olgusal çeşitliliği kapsayacak türden geniş bir tanım Birleşmiş Milletler’in 2012 yılında açıkladığı Kadın

Cinayetleri Üzerine Viyana Deklarasyonu'nda geliştirildi. Bu tanım toplumsal cinsiyetle ilişkili olarak kadınların öldürülmesinin 11 farklı türüne işaret eder:

“(1) Eş/partner şiddetinin sonucu olarak kadınların öldürülmesi; (2) işkence ve kadın düşmanı bir katledilme sonucu öldürülme; (3) kadın ve kızların ‘namus’ adına öldürülmesi; (4) silahlı çatışma bağlamında kadın ve kızların hedef olarak öldürülmesi; (5) çeyizle ilgili olarak kadınların öldürülmesi; (6) kadın ve kızların cinsel yönelimi ve cinsiyet kimliği nedeniyle öldürülmesi; (7) aborijin ve yerli kadın ve kızların toplumsal cinsiyetleri nedeniyle öldürülmesi; (8) kız yeni doğanların ve ceninlerin öldürülmesi; (9) kadın sünneti nedeniyle gerçekleşen ölümler; (10) cadılık suçlamasıyla öldürülme; (11) sokak çeteleri, organize suç, uyuşturucu ticareti, insan ticareti ve hafif silahların artışıyla ilgili diğer kadın cinayetleri” (Laurent, Platzer, & Idomir, 2013, s. 4).

Kadın cinayetleri olgusu psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel pek çok etmenin iç içe geçtiği karmaşık bir süreçtir. Bu karmaşıklığı anlayabilmek için, Dobash ve Dobash (2008) kurban ve fail arasındaki ilişki kadar, çeşitli bilişsel süreçler (kurban ve failin düşünme süreçleri, duyguları ve psikolojik özellikleri), sosyo-kültürel özellikler (özellikle kadınlık ve erkeklığe dair yerleşik inanışlar, gelenekler, vs.) ve sosyo-demografik özelliklere (yaş, eğitim düzeyi, vs.) dikkat çekerler. Kadın cinayetlerinin bu etmenler doğrultusunda farklı hallerde karşımıza çıktığını belirtirler. İngiltere örneğinde sosyal dinamiklerini inceledikleri çalışmalarında farklı yaşlardan ve eğitim düzeylerinden kadınlar için farklı risk faktörleri tanımlarlar. Benzer şekilde, Abrahams ve diğerleri de (2009), Güney Afrika’da yaş faktörünün kadın cinayetleri olgusunu şekillendiren bir etmen olduğuna dikkat çeker. Buna göre, eş/partner cinayetleri daha genç ve düşük eğitim düzeylerinden kadınlarda daha yaygın olarak karşımıza çıkar. Ancak, kadın cinayetleri yalnızca eş/partner cinayetlerinden ibaret de değildir. Diğer suç pratikleriyle birlikte gelişen durumlar da söz konusu olabilmektedir. Örneğin tecavüzle birlikte ya da çoğunlukla yalnız yaşayan ve görece daha kırılgan bir pozisyona sahip yaşlı kadınlarda hırsızlık, gasp ve benzeri suçlarla gelişen kadın cinayetleri de söz konusu olabilmektedir. Frye ve diğerleri de (2005) New York’ta kadın cinayetlerinin örüntülerini

inceledikleri çalışmalarında, yoksulluk ve göçmenlik deneyimlerinin kadınları öldürücü şiddet pratiklerine daha açık hale getirdiğini belirtirler. Maddi kaynaklara erişimi sınırlı ve göç gibi nedenlerle sosyal destek mekanizmalarına da ulaşmada güçlük yaşayan kadınların en önemli risk grubunu oluşturduğunu söylerler.

Bu türden örüntüler temsili örneklemelere dayalı niceliksel veri setleri aracılığıyla ortaya konur. Polis kayıtları, adli tıp kayıtları, cinayet istatistikleri ve haberler sıklıkla kullanılan veri kaynaklarıdır (Widyono, 2008). Böylelikle, kurban ve failin ilişkisi, kurban ve failin çeşitli demografik ve sosyal özellikleri ve cinayetin gerekçeleri çoğunlukla istatistiksel göstergeler aracılığıyla temsil edilir. Bu yöntemsel yaklaşım temsili örneklemelerle genellenebilir ve karşılaştırılabilir bir bilgi inşası için olanaklar sunar. Ancak, Weil'in (2017, s. 122–123) belirttiği gibi, niceliksel bir analiz cinayetin hangi kültürel ve sosyal bağlamlarda gerçekleştiği, nasıl deneyimlendiği ve hangi anlamların devreye girdiğine ilişkin sınırlı bilgiler içerir. Niceliksel incelemeler bu türden bilgileri çarpıcı biçimde şablonlaştırır; bu nedenle aşırı basitleştirilmiş nedensel açıklamalara kapı aralar.

Bu yöntemsel sınırlılıkları aşabilmenin yolu niteliksel bir çözümlemedir (Weil & Kouta, 2017). Faillerin, kurbanların akrabaları ve arkadaşlarının ve cinayet girişimlerinden sağ kurtulmayı başarmış kadınların anlatıları derinlemesine incelemeler için zengin bilgi kaynağı sunar. Ancak, bu kişilere ulaşmak oldukça zordur. Örneğin; Weil (2016a) İsrail'de cinayet girişiminden sağ kurtulmayı başarmış Etiyopyalı kadınlarla görüşmelere dayandırdığı çalışmasında yalnızca 3 kadına ulaşabilmiştir. Bu kadınların anlatıları, erkeğin – sadakat, dindarlık ve itaat gibi- beklentilerinin karşılanmadığı süreçlerin sonucunda öldürücü şiddetin ortaya çıktığını gösterir.

Bunların dışında, karara bağlanmış kadın cinayetlerinin hukuki kayıtları da söz konusu grupların anlatılarını incelemek için oldukça elverişlidir. Bu kayıtlar cinayete kurban giden kadınların anlatılarını içermese de tanık ve sanık olarak dinlenen kişilerin anlatılarına geniş ölçüde yer verir. Bu çalışmada dava dosyalarındaki anlatılar iki biçimde araçsallaştırılmıştır: Birincisi; dava dosyaları çok sayıda tanık ifadesini içerir ve bunlar

cinayetin işlendiği bağlamı ortaya koymak için kullanılabilir. Bu ifadeler yoğun bir biçimde olgusal detayları içeren anlatılardır; kadın cinayetlerinin yaşandığı sürece ve bağlama dair zengin bir veri kaynağı sunar. Elbette, bu anlatıların olgusal gerçekliği ancak sınırlı – zaman zaman da yanıltıcı bir şekilde yansıttığı çekinceleri ileri sürülebilir. Ancak; farklı tanıklıklarla tekrarlanan; buna ek olarak da, resmi kayıtlar, deliller ve dijital kayıtlar gibi bilgi kaynakları sayesinde de doğrulanan bilgiler güvenilir veri kaynakları olarak incelenebilir. İkincisi; dava dosyalarında kurbanın yakın çevresi ve failin değer yargıları, inanışları, beklentileri ve deneyimlerini detaylı bir şekilde incelemek mümkündür. Böylece öldürülen kadınların şiddet geçmişinin hangi sembolik kaynaklardan beslendiğini anlamak olanaklı hale gelir.

3. TÜRKİYE’DE KADIN CİNAYETLERİ

Giriş bölümünde söz edildiği üzere, son on yılda Türkiye’deki kadın cinayetlerinin görünürlüğünün artışı, en belirgin olarak, medya alanında gözlemlenebilir. Bu doğrultuda, Bağımsız İletişim Ağı (bianet) ve Objective Araştırmacı Gazetecilik Programı iş birliğinde gerçekleştirilen bir proje kapsamında yayınlanmaya başlayan kadincinayetleri.org sitesi 2010 yılından günümüze medyaya yansıyan kadın cinayetlerinin verilerini haritalandırıyor. Bu veri tabanı medya temsillerine dayandırıldığı için belli bir yanlılığı taşıyor; dolayısıyla, tüm kadın cinayetlerini kapsamadığı akılda tutulmalı. Yine de geniş sayılabilecek bir zaman aralığı içerisinde tüm illerde yaşanan kadın cinayetlerini kapsaması nedeniyle, Türkiye’deki kadın cinayetlerinin temel örüntülerine dair önemli ipuçları sağlıyor.

Sitenin verilerine göre (bkz. Tablo 1), 2010 yılından bugüne medyada temsil edilen öldürülen kadın sayısı 1964’tür. %40.7’si 26-40 yaş aralığındayken, %20.2’si 19-25 yaş aralığında, %19.9’u 41-55 aralığındadır. Kadın cinayetlerine kurban giden kadınlar en çok kocaları tarafından öldürülürken (%40.6), %22.3’ü akrabası tarafından, %11.4’ü de erkek arkadaşı tarafından öldürülmüştür. Kadınların öldürülmelerinin en yaygın gerekçeleri ise, sırasıyla tartışma/kavga, aldatılma şüphesi, boşanma isteği, barışma isteğinin reddi, namus/töre, maddi sebepler, kadınların aldıkları kararlar/tercihleri, erkeğin reddedilmesi/terk edilmesi, kıskançlık, kadının ayrılma isteği ve cinsel saldırıdır. Toprak ve Ersoy’un (2017, s. 5–6) 12 farklı ilde 161

kadın cinayeti dava dosyasını incelediği çalışmaları, kadınların öldürülme gerekçelerinin farklı yaş gruplarında değişkenlik gösterdiğini ortaya koyar. Buna göre, tartışma ve kavga gibi nedenlerle öldürülen kadınlar daha yaşlı olma eğilimindeyken, ayrılık, kıskançlık ve sadakatsizlik gibi nedenlerle öldürülen kadınlar daha genç olma eğilimindedir.

Bu noktada, resmi kayıtlara doğrudan yansımaya örtülü kadın cinayetlerinden de söz edilebilir. Çoğunlukla intihar süsü verilen ya da kadınların intihara teşvik edildiği/zorlandığı örtülü cinayetler dikkate değer yaygınlıktadır. Ertürk (2015, s. 306) hukuki takibe alınabilse de çoğunlukla kısmen aydınlatılabilen bu vakalarda zorunlu evlilik, ensest ve tecavüz gibi şiddet ve zorlama deneyimleriyle sıklıkla karşılaşıldığına değinir.

Tüm bu veriler doğrultusunda denebilir ki, kadınların öldürülmesi belirgin biçimde aile odaklı bir yaşam süreci ve/ya toplumsal cinsiyet ilişkileri dinamikleri içerisinde ortaya çıkıyor. Kadınlar aile ilişkileri içerisinde ya da duygusal yakınlık kurdukları diğer erkeklerle (kocalarıyla, sevgilileriyle, babalarıyla, erkek kardeşleriyle, vs.) girdikleri ilişkilerde bir tür özerklik ve bağımsızlık talep ettiklerinde (tartışmaya girdiklerinde, erkekler aldatıldıklarını düşündüklerinde, boşanmayı istediklerinde, barışma isteğini geri çevirdiklerinde, “namussuz” olarak addedildiklerinde, vs.) öldürücü bir şiddete maruz kalıyorlar.

Çetin’e (2015, s. 347) göre, bu durum modernlik ile geleneksellik arasındaki bir açmazın sonucu olarak ortaya çıkıyor. Kadınlar yeni toplumsal konumlarını elde etmeye başladıkça, geleneksel ayrıcalıklarını korumak isteyen erkekler öldürücü bir şiddetle değişime yanıt veriyorlar. Çetin (2015, s. 349) için, bu ilişkinin iki farklı görünümü vardır: namus cinayetleri ve tutku suçları (crimes of passion). Namus cinayetleri kaynağını kültürden alan, geleneksellikle daha doğrudan bağlı olan bir pratiktir. Tutku suçları ise bireysellikle ilgilidir ve kadınlara karşı kıskançlık, öfke, cinnet gibi saplantılı, hiddetli ve aşırı duygulara dayanır. Çetin (2015, s. 354–356) Türkiye’deki kadın cinayetleri olgusunu ise farklı bir kavramla ele alır: İsyen cinayetleri (revolt killings). Bu kavram altında incelediği kadın cinayetleri geniş çaplı bir toplumsal

değişimin, Türkiye'nin geleneksellikten modernliğe geçiş sürecinin bir sonucudur. Kadınlar kentleşen toplumda işgücüne daha fazla dahil oldukça, kamusal alanda görünürleştikçe, geleneksel toplumdaki konumunu koparak yeni bir toplumsal konum elde ederler. Ona göre, isyan cinayetleri kadınların modern toplumda elde ettikleri yeni statüleri karşısında erkeklerin başvurdukları yıkıcı bir güçtür. Erkekler geleneksel kodlardan beslenerek kadınların özgürleşmesine itiraz ederler ve statükolarını korumak için öldürücü şiddet pratiklerine başvururlar.

Modern/geleneksel ikiliğine ve çizgisel bir tarih anlayışına dayalı bu açıklama biçimi kadın cinayetlerinin toplumsal cinsiyetli karakterini önemli ölçüde gölgede bırakıyor. Modernleşen (ve iddia edildiği üzere kadınların özgürleştiği) toplumsal bağlamda, kadınların neden öldürücü şiddet pratikleri karşısında savunmasız kalmaya devam ettiği cevapsız kalıyor. Öyleyse, Gazioğlu'nun (2013, s. 98) belirttiği gibi, bu türden sorulara yanıt bulabilmek için toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine birincil bir ilgi göstermek gereklidir.

Örneğin; Taşdemir Afşar (2016, s. 77) kadın cinayetlerini kadınların yaşam hakkı üzerinde dahi hüküm süren eril iktidarın tezahürü olarak kavrar. Öldürücü şiddet pratikleri kadınların bedenleri ve pratikleri üzerinde tatbik edilen iktidarın en ileri noktasıdır. “Geri dönüşü olmayan” bir şiddet pratiği olarak, kadınları hegemonik erkekliğin boyunduruğu altında kalmaya zorlar.

Ancak, bu noktada, kadın cinayetlerini her yerde ve her zaman aynı biçimde var olan eril iktidarın görünümünden biri olarak kavramsallaştırmamak gereklidir. Tüm erkeklerin tüm kadınlara (öldürücü) şiddet eğilimleri olduğu fikri, Yazar'ın (2015, s. 23) belirttiği gibi, 1970'li yıllarda etkili olmuş yapısalci feminizmden türer; soyut, evrensel ve her yere nüfuz etmiş bir ataerkillik nosyonuna yaslanır. “Erkekler” ve “kadınlar” gibi kategorileri yekpare bir bütünmüşçesine ele alarak kadın cinayetlerini çözümlemek, açıkladığından çok daha fazlasını gölgede bırakır. Yazar'a (2015, s. 41–43) göre, bu kuramsal tuzakları aşmak için, toplumsal etkileşimlere ve onların icrasının toplumsal yapıları nasıl (yeniden) ürettiğine odaklanmak gerekir. Toplumsal etkileşimlere yapılan vurgu, dikkati kadına yönelik (öldürücü) şiddetin

hangi bağlamlarda ve nasıl ortaya çıktığına yöneltmek için bir çağrıdır. Bu çalışmada da cinayete kurban giden üç kadının hikâyesi bu düşünme hattı izlenerek incelenmektedir. Bu kapsamda, söz konusu toplumsal etkileşimler kadınların bedenleri üzerinde denetim sağlayan sembolik iktidar yapılarının krize girmesi ve öldürücü şiddet pratikleriyle yeniden tesis edilmesi olarak incelenmektedir.

4. SEMBOLİK İKTİDARIN YİTİMİ VE YENİDEN İNŞASI: ÜÇ KADININ HİKÂYESİ

Mahkeme kayıtları incelenen öldürülen kadınlar birbirinden çok farklı toplumsal konumlara sahipti; her birinin birbirinden önemli ölçüde farklılaşan eyleme kapasiteleri ve yaşam biçimleri vardı. Örneğin, Fatma Diyarbakır kırsalında annesi, babası ve 5 kardeşiyle yaşıyordu. Ücretsiz aile işçisi olarak tarımsal üretimde çalışıyordu. Mevsimlik işçi olarak evden ayrıldığı zamanlar dışında sıkı bir aile denetimi içerisinde küçük bir köy ortamında yaşamını sürdürüyordu. Yaşamı çoğunlukla aile ve akrabalarından oluşan küçük bir sosyal ortamla sınırlıydı ve katı bir aile denetimi ve gözetimi altındaydı; ailesi kendisine ait bir telefonunun olmasına izin vermiyordu. Hatice ise Diyarbakır'ın kent merkezinde iki oğlu ve eşiyle birlikte yaşayan bir ev kadınıydı. Evliliği boyunca kocası tarafından fiziksel şiddete maruz kalmıştı. Kent ortamında çeşitli koruyucu mekanizmalara erişimi vardı; kocasından iki kez ayrılma girişiminde bulundu. İlk girişiminde, babasının ikna etmesi sonucu boşanmaktan vazgeçti ve evine döndü. Devam eden şiddet sonucu boşanma davası açarak evini ikinci kez terk etti. Babasının evine iki çocuğuyla yerleştikten sonra özel bir şirkette hizmet sektöründe çalışmaya başlamıştı. Sevda ise Diyarbakır kent merkezinde yaşayan iki kız annesi evli bir kadındı. Kocasını bir restoranda aşçı olarak çalışıyordu. Sevda da ikinci kızını ölümünden iki gün önce doğurmuştu. Tüm farklılıklarına rağmen, toplumsal cinsiyet pratikleri ilişki içerisinde oldukları erkeklerin sembolik iktidarını sarsan bir niteliğe sahipti. Gündelik yaşamlarında icra ettikleri kadınlık biçimleri, mikro çevrelerinin toplumsal cinsiyet normlarının ihlali olarak görüldü. Bu bağlamda, sembolik iktidarın “saygınlık” söylemlerinin dışında konumlandırıldılar.

Skeggs'in (1997) belirttiği gibi, saygınlık bireyleri uyum göstermekle sorumlu kılan, tipik olarak toplumsal cinsiyet normlarıyla yüklü bir söylemsel rejimdir. Saygın bir benlik ötekilerin değerleri ve yargılarına bağlı olarak kurulabilir. Bu değer ve yargılar da kadınların görünüşleri, eylemleri ve ilişkilerinin gayri/meşruluğunu tanımlayan ahlaki bir otoriteden türer. Saygınlığın karinesi itaatkarlık, uysallık ve iffet gibi özelliklere dayalı bir kadınlık imgesi kurar. Bu özelliklerin ihlali ise sembolik iktidarın sınırlarının ihlal edilmesidir; meşruiyetin, değer ve saygınlığın yitimi anlamı taşır. Kadın cinayetleri böyle bir iktidar krizinde ortaya çıkar. Sembolik iktidar ne kadar zayıflarsa, tahakkümü yeniden tesis etmek o kadar güçleşir (Grzyb, 2016, s. 1044). Kadınların bedenleri ve pratikleri hem kendilerinin hem de ilişkili oldukları erkeklerin saygınlığı ve itibarını istikrarsızlaştırdığı ölçüde tehdit haline gelir. Öldürücü şiddet bu mekanizmanın sonucu olarak kadınlar üzerinde yeniden denetim sağlamayı ve böylece sembolik iktidarı onarmayı hedefler.

Örneğin, Fatma yaşadığı köyün yakınlarındaki ilçe merkezinde yaşayan ve bir akrabası vasıtasıyla tanıştığı bir erkekle duygusal yakınlık kurmuştu. Bu erkekle hayatının hiçbir döneminde yüz yüze görüşmemişti. Birkaç ay süren ilişkileri boyunca yalnızca annesinin telefonunu kullanarak haberleşmişlerdi. Bu sırada, iki ay süreliğine mevsimlik işçi olarak çalışmak üzere başka bir köye gitti. Burada da yalnız değildi; amcası ve daha başka akrabalarıyla birlikteydi. Ama bu yeni ortamda üzerindeki aile kontrolü önemli ölçüde zayıfladı ve yeni insanlarla tanışma olanağı elde etti. Bu ortamda, yaşadığı yerin civar köylerinden birinde yaşayan başka bir mevsimlik işçiyle tanıştı ve duygusal yakınlık kurdu. Bu sırada, telefon aracılığıyla haberleştiği erkek arkadaşıyla da haberleşmeyi sürdürüyordu. Çalışma süresi dolup yaşadığı köye döndükten sonra, ikinci erkek arkadaşı tarafından yaşadığı köyün çeperlerinde boğazı kesilerek öldürüldü. Aslında fail savunmasında cinayeti işleyen kişi olduğunu reddetmişti. Ancak olay yerinde bıraktığı çeşitli izler ve kan örneklerine dayalı olarak cinayeti işleyen kişinin Fatma'nın ikinci erkek arkadaşı olduğu ispatlandı ve hüküm giydi. Fail Fatma'yla ilişkisinde üzerinde denetim kuramadığını şu sözlerle ifade ediyor:

“Biz fındıklardayken Fatma benden telefonumu istiyordu. Beni sevdiğini söylemeden önce de sonra da konuşuyordu. Aradığı numarayı konuşması bittikten sonra siliyordu... [Fatma] evlenmek istediğim kızdı. Çünkü askerden geldikten sonra onunla evlenecek kadar ona ilgi ve alaka besledim, onu sevdim. Yaklaşık bir aylık bir ilişkiden sonra Fatma'nın başka erkeklerle ilişkisinin olduğunu öğrendim. Ancak bu erkeklerle ne konuştuğunu bilemiyorum. Bu olay üzerine yani Fatma'nın başka erkeklerle ilişkisinin olduğunu öğrenince çok sinirlendim.”

Fail Fatma'nın kadınlık temsilinin sembolik sınırları nasıl ihlal ettiğini ise şu sözlerle betimliyor:

“[Fatma] sıcak kanlı bir kızdı. Ben akrabası olmamama rağmen benden fazla çekinmezdi. Bana eliyle dokunduğunu çimdiklediğini hatırlamıyorum. Ancak bunu yapabilecek biridir. Erkeklerden çekinen biri değildir. Diğer erkeklerle karşı da aynı samimiyeti gösteriyordu... Diğer kızlar gibi değildi. Hangi erkeği görse onun ile iletişim kurmak istiyordu. Fındık toplarken başka gençler de vardı bunları tanımıyorum. Ancak [Fatma] onlara yaklaşmakta sakınca görmüyordu. Yani [Fatma] daha önce hiç konuşmadığı bir erkeğin yanına rahatlıkla gidebiliyordu.”

Failin Fatma'nın diğer erkeklerle ilişkisine dair ifadeleri onun kadınlık temsilini bir sınır ihlali olarak anlamlandırıldığı gözler önüne seriyor. Bunu açıkça bir ahlaksızlık ve namussuzluk olarak nitelemiyor. Ancak hem genel olarak erkeklerle ilişkisi hem de telefonla iletişim kurduğu erkek arkadaşıyla ilişkisine dair ifadeleri, failin Fatma üzerinde denetim kurmakta çektiği güçlükleri gösteriyor.

Hatice'nin öldürülmesi, eril tahakkümün aksadığı anlarda kadın cinayetlerinin ortaya çıkışının bir başka örneğini teşkil ediyor. Yukarıda bahsedildiği üzere, Hatice evli kaldığı süre boyunca uzun bir şiddet geçmişine sahipti. Bu süre içerisinde hem formel hem de enformel olarak koruyucu mekanizmalara başvuruyordu. İlk kez boşanma girişiminde bulunduğu babasının yanına taşınmıştı. Ancak babasının ikna etmesi sonucu eşiyile yeniden birleşti. Çok geçmeden yeniden fiziksel şiddete maruz kalmasının ardından ikinci kez evden ayrılarak anne-babasının evine yerleşti ve çalışmaya başladı. Ayrılma sürecinde

olduğu eşi tarafından takip edildiği ve şiddet tehditlerine maruz kaldığı gerekçesiyle polise başvurdu. Bunun sonucunda eşi 6 ay süreyle uzaklaştırma cezası aldı. Tedbir kararının yürürlükte olduğu sırada dayısının tüfeğini alarak Hatice'nin işyerine gelen eşi, iş çıkışı sonrası kaldırımında yürüyen Hatice'yi 3 el ateş ederek öldürdü. Fail cinayetin işlendiği andan kısa süre öncesinde Hatice'yle yaşadıklarını şu sözlerle anlatıyor:

“Olay günü sabah saatlerinde eşimle görüşüp ikna etmek için çalıştığı yere daha yetişmeden yanına araba ile gittim. Arabayı durdurdum. Arabadan inmeme fırsat vermeden bana aynı tavırla sinkaflı küfür etti. Bana senin her şeyini alacağım, başkasıyla evleneceğim, seni beş parasız bırakacağım dedi. Bana başkasıyla evleneceğini söyleyince ben çok sinirlendim. Ben asla kendisini öldürmek istemedim. Kaç defa ateş ettiğimi hatırlamıyorum.”

Hatice'nin kendine ait bir yaşam kurması –boşanması, bir işinin olması ve hatta bir başkasıyla yeniden evlenmesi- failin denetimi dışına çıkarak özerkleşmesini ima ediyor. Fail tam da bu süreç içerisinde, özellikle de “başkasıyla evlenme” anında cinayeti anlamlandırıyor.

Fatma ve Hatice'yi öldüren faillerin yukarıda atıfta bulunulan anlatıları, en nihayetinde, resmi bir otorite (hakim) karşısında gerçekleştirilen konuşma edimleridir. Olguları çarpıtmak ve algıları manipüle etmek gibi gizli stratejiler taşıyor olduğu düşünülebilir. Örneğin, Fatma'yı öldüren fail henüz suçunun ispat edilmediği zamanda verdiği ifadelerinde suçsuz olduğunu savunur. Hatice'yi öldüren eşi ise hafifletici nedenler sunmayı dener. Bu nedenlerle, bu anlatıların faillerin anlam dünyasını tüm şeffaflığıyla göstermek yerine ancak kısmi olarak yansıttığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu sınırlılıklara rağmen, bu anlatılar Hatice ve Fatma'nın hangi kriz anlarında öldürüldüğünü çarpıcı bir biçimde gözler önüne serer. Hem Fatma hem de Hatice ilişki içerisinde oldukları erkeklerden görece bir özerklik elde ettikleri –dolayısıyla da itaatkar, uysal ya da iffetli kadınlık imgesine uymadıkları- anlarda öldürülmüşlerdir.

Bu bağlamda, kadınların bedenleri üzerinde denetim sağlayan itaat, uysallık ve iffet gibi normatif çerçeveler karşısında, izafi bir kadın failliğinden söz etmek mümkün olabilir. Alemdaroğlu'nun (2015, s. 60) farklı

sınıfsal ve kültürel konumlara sahip genç kadınların öznellikleri üzerine çalışmasında gösterdiği gibi, normatif kadınlık biçimleri yeniden müzakere edilmeye açık bir eylem repertuarı sunar. Ancak, bu müzakereler kadınların sembolik ve maddi kaynaklara ne ölçüde ulaşabildiğine bağlı olarak farklılaşır. Örneğin Fatma için mevsimlik işçi olarak çalışmak üzere evden uzaklaşma ve/ya mobil iletişim teknolojilerine (dolaylı) erişim, sıkı bir aile denetimi altında sürdürdüğü yaşamından kaçış stratejileri sağlar. Hatice ise hem enformel hem de formel koruyucu mekanizmalara erişim bakımından daha güçlü görünmektedir. Kesintili olsa da ailesinin yanında barınma olanağı, çalışmaya başlayarak ekonomik özerkliğini sağlama ve emniyet güçlerinden talep ettiği tedbir kararı Hatice'ye eşinden bağımsız bir hareketlilik kapasitesi sağlar.

Hem Fatma hem de Hatice -toplumsal konumlarına bağlı olarak- olası eylemleri müzakere ederler ve mikro çevrelerinin toplumsal cinsiyet normlarına karşı gelirler. İlişki içerisinde oldukları erkeklerin (Fatma için erkek arkadaşının, Hatice için ise eşinin) buyruklarından bağımsız bir kadınlık icrası sunarlar. Toplumsal cinsiyet normlarının ihlali doğrudan sembolik iktidar krizidir; failer partnerlerini üzerlerinde denetim sağlayamadıklarını düşündükleri anların sonrasında öldürmüşlerdir. Öldürücü şiddet pratiği hegemonik erkekliğin namus kodu üzerine yaslanarak sembolik iktidarı yeniden tesis etmeyi amaçlar (Messerschmidt, 2017, s. 76). Ancak; buradaki namus kodu, Grzyb'in (2016, s. 1045) belirttiği gibi, basitçe evlilik-dışı cinsellikle sınırlı değildir; kadınların kendi faillliğini dışa vurduğu ve özerkliğini beyan ettiği her pratiği kapsayan bir anlamı ifade eder.

Sevda'nın öldürülmesiyle, önceki örneklerden farklı olarak, annelik ve üremeye ilişkin bir sembolik iktidar krizinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Sevda'nın tanık olarak dinlenen annesi, babası ve kardeşleri ifadelerinde birbiriyle uyumlu bir biçimde "sıradan ve huzurlu bir aile" tablosu çizerler. Ancak bu aile imgesi Sevda'nın ikinci kızına hamile olduğu haberinin gelmesiyle birlikte değişmeye başlar; Sevda hamileliği süresince eşi tarafından psikolojik şiddete maruz kalmaya başlar. Doğumdan iki gün sonra da bir elektrik kablosunun çıplak kablo uçları kullanılarak kanepede uyuduğu sırada eşi tarafından öldürülür. Fail

savunmasında çeşitli “ruhani sesler” ve “fısıltılar”ın bu cinayeti işlettiğini ve bilincini kaybettiğini söyler. Ancak, ruh sağlığı uzmanları çeşitli tetkikler sonucu failin psikotik rahatsızlığının olmadığını raporlayarak cezai ehliyetinin olduğuna hükmeder. Bunun dışında, yakınlarının tanıklıkları Sevda’nın hamileliği süresince anneliğe ilişkin sembolik şiddete maruz kaldığını gözler önüne serer. Babasına göre, Sevda bir erkek çocuk doğurmazsa eşinin gözünde değer kaybı yaşamaktan korkmaktadır:

“Kızım zaman zaman hamile olduğu sıralarda bana bebeğinin cinsiyetinin erkek olmaması durumunda kocam ...’nin kendisini öldürebileceğini söylerdi. Ancak bunun şaka mı ciddi mi olduğunu o an için bilmiyorum.”

Benzer şekilde, kardeşinin ifadesi de failin hem Sevda’ya (erkek çocuk doğurmadığı için) hem de bebeğe değer atfetmediğini gösteriyor:

“Çocuğun ismine [karar vermek] için bizim evde oturuyorduk, isim konulması sırasında hiçbir şey söylemedi. Hiçbir fikir bildirmedi. Sessiz oturdu. Ben de kendisine ‘enişte sen niye sessiz oturuyorsun’ dedim, o da bana ‘erkek olsaydı ismini bırakırdım, kız olduğu için karışmıyorum’, dedi.”

Bu örnek kadınların üzerinde doğrudan denetim sahibi olamadıkları konularla ilgili olarak dahi öldürücü erkek şiddetine maruz kalabildiklerinin çarpıcı bir örneğidir. Sevda toplumsal cinsiyet pratikleriyle doğrudan ilişkili olmayan bir durum nedeniyle -üreme faaliyetleriyle- değerini ve saygınlığını yitirmiştir. Ancak bu durumun hegemonik bir söyleme yaslanmadığı not edilmelidir. Elbette üreme faaliyetlerine ve bakım rollerine koşut olarak kadınlara anne olarak itibar kazandıran söylemsel rejim Türkiye’de geçerliliğini güçlü bir şekilde korur (Acar & Altunok, 2013). Yine de; kadınların erkek çocuk doğurduğu ölçüde itibar ve saygınlık kazanması çoğunlukla geçimlik tarım üretimine ait bir olgudur (Kandiyoti, 2007, s. 29). Bu durum çocukların sağladığı ekonomik faydaya bağlı olarak ortaya çıkar ve günümüz Türkiye’sinin kentsel ve kırsal gelişimine paralel olarak ekseriyetle geçerliliğini yitirmiştir (Kağıtçıbaşı, 2013, s. 173).

Öyleyse, bu örneği toplumsal çapta örgütlenen bir kültürel baskının motive ettiği bir sembolik şiddet biçimi olarak değerlendirmemek gerekir.

5. SONUÇ

Bu çalışma, sonuçlandırılmış dava dosyalarının incelendiği üç farklı kadın cinayeti örneğinden hareketle, kadınların öldürülmesinin hangi toplumsal ve kültürel bağlamlarda ortaya çıktığı, hangi toplumsal etkileşimler içerisinde deneyimlendiği ve faillerin öldürülen kadınlara (bedenlerine, pratiklerine ve ilişkilerine) nasıl anlamlar yüklediğini mercek altına almaktadır. Böylece, kadın cinayetlerinin kadınların öldürülmesinin doruk noktasını oluşturduğu bir şiddet süreci olarak değerlendirilmektedir. Ancak bu şiddet pratiğinin, sembolik şiddet biçimlerinin de baştan sona etkin olduğu, Yazar'ın (2015) açıkladığı türden etkileşimsel bir süreç olarak deneyimlendiği ileri sürülmektedir. Buna göre; bu çalışmada incelenen kadınlık deneyimleri öldürücü şiddeti güdüleyen, meşrulaştıran ve doğallaştıran sembolik iktidar mekanizmaları içerisinde anlamlandırılıyor. Saygınlık, meşruiyet ve değerlilik atfedilmeyen kadınlık pratikleri sembolik iktidar için bir tehdit unsuru haline geliyor. Kadın cinayetleri eril tahakkümün sembolik iktidarının istikrarsızlaştığı ve aksadığı anlarda, onu yeniden onarmak ve canlandırmak için devreye sokulan yıkıcı (ve öldürücü) bir mekanizma gibi işliyor.

Bu açıdan bakıldığında, kadın cinayetleri olgusu sembolik iktidarın ağır bir biçimde eril tahakküm altında yapılaşmasının görünümlerinden biridir. Farklı kadınlık (ve erkeklik) biçimlerine ilişkin kalıplaşmış yargılar, inanışlar ve önyargılar kadın cinayetlerinin sembolik dayanağını oluşturur. Öyleyse; Grzyb'in (2016, s. 1049) belirttiği gibi, kadın cinayetlerini önleyici bir toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi için yürürlüğe sokulacak yasal reformlar yetersiz kalacaktır. Türkiye'de son birkaç on yılda gerçekleşen toplumsal değişimler ve feminist hareketin gelişimiyle birlikte toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin somut adımların atıldığına tanık oluyoruz. Özellikle sosyal politika alanlarında, yasal reformların gerçekleştirilmesinde ve uluslararası anlaşmaların yürürlüğe sokulmasında feminist aktivizm etkin bir rol oynayabiliyor (Eslen-Ziya, 2012; Taşdemir Afşar, 2016). Bu değişim dinamiğinin toplumsal ölçekte daha eşitlikçi bir toplum tahayyülüne işlerlik kazandırabilmesi için, sembolik iktidar yapılarının da

dönüştürülmesi kaçınılmaz görünüyor. Böylece, kadın cinayetlerine karşı yürütülen mücadele hattı sosyal ve kültürel alanlara aktarılabilir.

EK 1

Tablo 1. Medyada Temsil Edilen Kadın Cinayetlerinin Genel Örüntüleri

		Yüzde
Yaş grupları		
	0-12	3.1
	13-18	6.9
	19-25	20.2
	26-40	40.7
	41-55	19.9
	56-70	6.8
	70+	2.5
Fail		
	Kocası	40.6
	Aile Üyesi	22.3
	Akrabası	8
	Babası	4.4
	Oğlu	2.6
	Damadı	2.5
	Erkek kardeşi	4.2
	Üvey oğlu	0.2
	Erkek arkadaşı	11.4
	Tanıdığı bir erkek	8.3
	Eski kocası	6.8
	Saldırgan	3.8
	Eski erkek arkadaşı	3.5
	Kayınpederi	0.4

		Yüzde
En Yaygın Sebepler		
	Tartışma/Kavga	16.5
	Aldatılma şüphesi	8.2
	Boşanma isteği	6.7
	Barışma isteğinin reddi	6.7
	Namus/töre	5.1
	Maddi sebepler	4.8
	Kadınların karar/tercihleri	4.7
	Erkeğin reddedilmesi/terk edilmesi	3.6
	Kıskançlık	3.5
	Kadının ayrılma isteği	2.4
	Cinsel saldırı	2.4

(Kaynak: kadincinayetleri.org, 2018)

6. SUMMARY

Ever-expanding body of knowledge shed light on the Dynamics of femicide in Turkey and suggests that such a phenomenon is not restricted to specific ethnic/regional boundaries but emerges throughout the country (see Çetin, 2015; Doğan, 2014). Besides, studies reveal that lethal violence against women is deeply informed by the structures of gender inequalities (Gazioğlu, 2013; Taşdemir Afşar, 2016). As Toprak and Ersoy (2017) states, women in Turkey are frequently murdered by men whom they are closely or intimately related and based on certain motivations like women's demand for separation, jealousy, deceiving and honor. Therefore, femicides are largely a result of lethal violence that comes out of men's possessiveness. Besides these, there also exists an overriding emphasis on a history of violence that results in femicides (Toprak and Ersoy, 2017).

In this body of knowledge, physical violence is widely seen as a precursor to femicide. Such an understanding attributes a priority to physical violence and leaves the questions of symbolic meanings unanswered. Although debates address motivations and judgments of perpetrators, meaning-making processes are largely represented through quantitative data sets. Therefore, even tough studies enthusiastically deals with the social and cultural dimensions of femicides in Turkey, they hardly touches upon the meaning-making processes of perpetrators actively involved in the killings of women. From this vantage point, this studies aims at understanding what certain symbolic meanings are created and mobilized to justify lethal violence against women. In doing so, we depart from the concept of "violence" and we aim to shed light on how symbolic violence is related to these processes. Following Grzyb's (2016) study, we utilize a Bourdieusian framework largely informed by the notions of symbolic power and symbolic violence. We analyze juridical records of three murdered women and suggest that symbolic violence informs the overriding mechanisms that lead to killings of women. Accordingly, certain gendered experiences are signified by a regime of symbolic power that gradually motivates, legitimizes and naturalizes lethal violence against murdered women. In this process, specific gender practices are seen as a way of doing gender that

lacks respectability, legitimacy and worthiness to live. Thus, these practices are regarded as defiance to symbolic power. Femicides are therefore strategies to restore and reinvigorate symbolic power that is deemed to be destabilized in ordinary lives of murdered women.

Viewing through this lens, femicides are one of the results of masculine domination that deeply structures the symbolic power. In this sense, masculine domination constitutes the symbolic basis that generates certain judgments and beliefs about different femininities (and masculinities). These meanings lie beneath the meaning-making processes leading to the processes of femicide. If so, as Grzyb (2016, 1049) states, a radical transformation of such symbolic structures are inevitable in order to prevent femicides and develop a gender equality perspectives. By doing so, struggles against femicides could be effectively transferred to social and cultural fields.

7. KAYNAKÇA

- Abrahams, N., Jewkes, R., Martin, L. J., Mathews, S., Vetten, L., & Lombard, C. (2009). Mortality of Women From Intimate Partner Violence in South Africa: A National Epidemiological Study. *Violence and Victims*, 24(4), 546–556.
- Acar, F., & Altunok, G. (2013). The “Politics of Intimate” at the Intersection of Neo-Liberalism and Neo-Conservatism in Contemporary Turkey. *Women’s Studies International Forum*, 41(P1), 14–23. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2012.10.001>.
- Alemdaroğlu, A. (2015). Escaping Femininity, Claiming Respectability: Culture, Class and Young Women in Turkey. *Women’s Studies International Forum*, 53, 53–62. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2015.09.006>.
- Arın, C. (2001). Femicide in the Name of Honour in Turkey. *Violence Against Women*, 7(7), 821–825.
- Bourdieu, P. (1991). *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.
- Campbell, J. C., Glass, N., Sharps, P. W., Laughon, K., & Bloom, T. (2007). Intimate Partner Homicide: Review and Implications of Research and Policy. *Trauma, Violence & Abuse*, 8(3), 246–263.
- Campbell, J., & Runyan, C. W. (1998). Femicide: Guest Editors’ Introduction. *Homicide Studies*, 2(4), 347–352.
- Çetin, İ. (2015). Defining Recent Femicide in Modern Turkey. *Journal of International Women’s Studies*, 16(2), 346–360.
- Corradi, C., Marcuello-Servós, C., Boira, S., & Weil, S. (2016). Theories of Femicide and Their Significance for Social Research. *Current Sociology*, 64(7), 975–995.
- Dobash, R. E., & Dobash, R. P. (2008). Murder in Britain Study: The Murder of Women. *Strengthening Understanding of Femicide: Using Research to Galvanize Action and Accountability* içinde (ss. 66–72). Washington.
- Doğan, R. (2014). The Profile of Victims, Perpetrators and Unfounded Beliefs in Honour Killings in Turkey. *Homicide Studies*, 18(4), 389–416.

- Ertürk, Y. (2015). *Sınır Tanımayan Şiddet: Paradigma, Politika ve Pratikteki Yönleriyle Kadına Şiddet Olgusu*. İstanbul: Metis.
- Eslen-Ziya, H. (2012). Türk Ceza Kanunu Değişiminde Kadın Aktivistler: Bir Lobicilik Hikayesi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 120–149.
- Frye, V., Hosein, V., Waltermaurer, E., Blaney, S., & Wilt, S. (2005). Femicide in New York City: 1990 to 1999. *Homicide Studies*, 9(3), 204–228.
- Gazioğlu, E. (2013). Kadın Cinayetleri: Kavramsallaştırma ve Sorunlu Yaklaşımlar. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 7(30), 89–100.
- Grzyb, M. A. (2016). An Explanation of Honour- Related Killings of Women in Europe Through Bourdieu's Concept of Symbolic Violence and Masculine Domination. *Current Sociology*, 64(7), 1036–1053.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2013). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kandiyoti, D. (2007). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*. İstanbul: Metis.
- Kardam, F. (2006). *Türkiye'deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri*. Ankara: UNDP.
- Koğacıoğlu, D. (2007). Gelenek Söylemleri ve İktidarın Doğallaşması: Namus Cinayetleri Örneği. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, 3, 117–145.
- Laurent, C., Platzer, M., & Idomir, M. (2013). *Femicide: A Global Issue That Demand Action*. Vienna: Academic Council on the United Nations System.
- Messerschmidt, J. W. (2017). Masculinities and Femicide. *Qualitative Sociology Review*, 13(3), 70–79.
- Ozgun Unal, E., Koc, S., Unal, V., Akcan, R., & Javan, G. T. (2016). Violence Against Women: A Series of Autopsy Studies from Istanbul, Turkey. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 40, 42–46.
- Radford, J. (1992). Introduction. *Femicide: The Politics of Women Killing* içinde (ss. 3–9). New York: Twayne Publishers.
- Skeggs, B. (1997). *Formations of Class and Gender: Becoming Respectable*. London: Sage.
- Swartz, D. (2011). *Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu'nün Sosyolojisi*. İstanbul: İletişim.

- Taşdemir Afşar, S. (2016). Violence Against Women and Femicide in Turkey. *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 2(1), 70–80.
- Toprak, S., & Ersoy, G. (2017). Femicide in Turkey Between 2000-2010. *PloS ONE*, 12(8), e0182409.
- Tosun Altınöz, Ş., Altınöz, A. E., Utku, Ç., Eşsizöğlü, A., & Candansayar, S. (2018). Femicide: Psychosocial Characteristics of the Perpetrators in Turkey International. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(13):4174-4186.
- Wacquant, L., & Akçaoğlu, A. (2017). Practice and Symbolic Power in Bourdieu: The View from Berkeley. *Journal of Classical Sociology*, 17(1), 37–51. <https://doi.org/10.1177/1468795X16682145>.
- Weil, S. (2016a). Failed Femicides Among Migrant Survivors. *Qualitative Sociology Review*, 12(4), 6–21.
- Weil, S. (2016b). Making Femicide Visible. *Current Sociology*, 64(7), 1124–1137.
- Weil, S. (2017). The Advantages of Qualitative Research. *Qualitative Sociology Review*, 13(3), 118–125.
- Weil, S., & Kouta, C. (2017). Femicide: A Glance Through Qualitative Lenses. *Qualitative Sociology Review*, 13(3), 6–12.
- Widyono, M. (2008). Strengthening Understanding of Femicide: Using Research to Galvanize Action and Accountability. *Strengthening Understanding of Femicide: Using Research to Galvanize Action and Accountability* içinde (ss. 7–25). Washington.
- Yarar, B. (2015). “Yakın İlişki İçinde Şiddet”i Feminist Bakışla Yeniden Düşünmek. B. Yarar (Ed.). *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri* içinde (ss. 13–52). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.